

**Αντιφώνηση Δόξας Κωμοδρόμου
Πέμπτη, 16 Νοεμβρίου 2017**

**Παρουσίαση του βιβλίου
«Κυριάκος Μάτσης: Η φυσιογνωμία ενός στοχαστή που τάχθηκε
στον Αγώνα της ΕΟΚΑ»**

**Πανεπιστήμιο Κύπρου,
Κέντρο Κοινωνικών Δραστηριοτήτων
Πέμπτη, 16 Νοεμβρίου 2016 - 6:30 μ.μ.**

Δεν θα μπορούσα ποτέ να δω τον εαυτό μου σαν συγγραφέα. Κάποια άρθρα έγραψα, κι αυτά αφορούσαν στο σύνολό τους τον ήρωα Κυριάκο Μάτση. Για μένα ο Νοέμβριος, ο κάθε Νοέμβριος, είναι ο Νοέμβριος του Κυριάκου Μάτση. Και κάθε χρόνο τέτοιες ημέρες, μπορώ να πω ότι αισθάνομαι ιδιαίτερη τιμή, καθώς μου δίνεται η ευκαιρία να γράψω, να θυμηθώ και να ενδιατρίψω ξανά στον ήρωα, ανακαλύπτοντας κάθε φορά νέα πράγματα για την όλη βιοτή του. Αυτή ήταν και η αιτία για να ολοκληρωθεί αυτό το σύγγραμμα.

Όταν το 1991 εργοδοτήθηκα από τον κ. Γιαννάκη Μάτση, στην πορεία που μεσολάβησε για δεκαπέντε συναπτά έτη, αυτά δεν ήταν παρά ένα σχολείο γνώσεων και εμπειριών σε πολλά ταυτόχρονα πεδία της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής, κυρίως πολιτισμικής και ευρωπαϊκής Κύπρου. Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον άνθρωπο που μέσα από όλη αυτή την πορεία, με εμπιστεύτηκε επαγγελματικά ως προσωπική βοηθό του στο Κυπριακό Κοινοβούλιο, αλλά και αργότερα από τις επάλξεις του Ευρωκοινοβουλίου. Θεωρώ τον εαυτό μου ευλογημένο γιατί όλα όσα έμαθα, τα έμαθα από ανθρώπους που με εμπιστεύτηκαν, ένας από αυτούς, και ο κ. Μάτσης.

Η μεγαλύτερη όμως ευλογία για μένα, ήταν ότι καθ' όλη τη διάρκεια των ετών που πέρασαν, είχα την ευκαιρία να μελετήσω όλο το υλικό του αδελφού του, ήρωα της ΕΟΚΑ, Κυριάκου Μάτση. Αυτός ο θησαυρός σε επαναφέρει στο πραγματικό νόημα της ζωής. Αφήνεις πίσω σου τα εφήμερα και προσωρινά και κατευθύνεσαι σε νέους ορίζοντες, με νέες ελπίδες και στόχους για να αδράξεις. Η πρώτη καταγραφή ενός συγγράμματος για τον ήρωα ήταν από τον εκπαιδευτικό, Δημήτρη Ταλιαδώρο, φοιτητή στη Θεσσαλονίκη, στον οποίο επίσης οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ. Ήταν ο άνθρωπος που κάθισε δίπλα μου για να δούμε μία προς μία τις φωτογραφίες και να τακτοποιηθούν οι λεζάντες που βλέπετε στα δεξιά σας. Αυτό που βλέπετε βέβαια, δεν είναι παρά μονάχα ένα μέρος των φωτογραφιών του ήρωα, από το σύνολο περίπου διακοσίων αναφορών.

Όλο αυτό το υλικό παρουσιάστηκε σε φιλολογικά μνημόσυνα ή σε εκδηλώσεις αφιερωμένες στον ήρωα: στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τη Νέα Υόρκη, την Ουάσιγκτον, και φυσικά στην Κύπρο.

Το δεύτερο βιβλίο που έχει συγγραφεί και στο οποίο τακτικά παραπέμπω μέσα και από τα δικά μου γραφόμενα ήταν του Δόκτορος Κλείτου Ιωαννίδη, με τον οποίο συνεργαστήκαμε αρκετά, ώστε να ολοκληρωθεί και να έχει ένα καλό αποτέλεσμα. Στο δικό μου σύγγραμμα επικαλούμαι διάφορες πηγές από ακαδημαϊκούς, επιστήμονες, ανθρώπους του πνεύματος, δημοσιογράφους και ερευνητές, οι οποίοι ασχολήθηκαν κατά καιρούς με τον ήρωα. Τέτοιες αναφορές γίνονται από τους Δώρο Άλαστο, Παναγιώτη Παπαδημήτρη, Ρουπίνα-Παναγοπούλου, Σπύρο Παπαγεωργίου, Γιώργο Μελετίου, στα Απομνημονεύματα του Διγενή, από Ντοκιμαντέρ του ΡΙΚ, και τον ημερήσιο τύπο ποικίλων εφημερίδων, κυρίως κατά την περίοδο, αμέσως μετά τη θυσία του ήρωα.

Για μένα δεν ήταν εύκολο το εγχείρημα. Κι ο λόγος ήταν ένας και μοναδικός! Ήταν τόσο εκτενές το υλικό που με καμιά δύναμη δεν θα μπορούσε να αξιοποιηθεί πλήρως σε ένα τόσο συνοπτικό βιβλίο. Έπρεπε εκ των πραγμάτων, να επικεντρωθώ στα πιο βασικά κατά την κρίση μου.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου ακολουθεί μια χρονολογική πορεία, αξιοποιώντας διάφορες πηγές από τους προαναφερθέντες.

Το παράρτημα όμως που έχει προστεθεί, αφορά γεγονότα και κείμενα που δεν είναι γνωστά στο ευρύ κοινό. Και είναι όλα παρμένα από τα χειρόγραφα ημερολόγια ή δακτυλογραφημένα κείμενα από τον ίδιο τον ήρωα.

Αυτά λοιπόν πολύ περιληπτικά για να μην σας κουράσω, εξάλλου τα ανέφερε ο κ. Παπαπολυβίου, είναι: α) η σχέση του με τη Λαογραφία από πολύ νεαρή ηλικία, β) το πόσο λάτρευε την ποίηση και ειδικά τον κύπριο ποιητή Δημήτρη Λιπέρτη, γ) η ανάληψη της Τεχνικής Διεύθυνσης του Αγροκτήματος της Κυπριακής Αγροτικής Εταιρείας Λτδ Κουκλιών, δ) ότι αποτάθηκε στο Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών για περαιτέρω σπουδές σε μεταπτυχιακό επίπεδο και λαμβάνοντας μάλιστα απάντηση από το Βασιλικό Γενικό Προξενείο της Ελλάδος, ακριβώς επτά μήνες πριν από την έναρξη του Αγώνα της ΕΟΚΑ. Άγνωστο είναι επίσης το πηγαίο χιούμορ που ο Κυριάκος Μάτσης διέθετε, το οποίο καταγράφω μέσα από διάφορα περιστατικά στο βιβλίο. Στο βιβλίο ακόμη αναλύεται η οπτική της πίστης που έτρεφε στο θείο, το σπινθηροβόλο του πνεύμα, και η αγάπη του για την Κύπρο, που πάντα ήταν φωτεινός οδηγός του, αυθεντικό δίδαγμα πίστης και αφοσίωσης στα ιδανικά της ελευθερίας.

Σε αυτό το σημείο, επιθυμώ να ευχαριστήσω:

Τον αδελφό του ήρωα, Γιαννάκη Μάτση που μου εμπιστεύτηκε για άλλη μια φορά το πολύτιμο προσωπικό αρχείο που διαθέτει.

Τον εξοχότατο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας για την αποδοχή της πρόσκλησής μου, να χαιρετήσει την εκδήλωση. Σας ευχαριστώ θερμά κ. Αναστασιάδη. Τιμή μου.

Τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, Πέτρο Παπαπολυβίου, ο οποίος είναι και ο Επιβλέπων Σύμβουλος της διδακτορικής μου διατριβής. Ευθύς και χωρίς καθόλου περισυλλογισμό, αποδέχθηκε την πρόσκλησή μου να παρουσιάσει αυτή την μελέτη.

Τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κύπρου, Καθηγητή Κωνσταντίνο Χριστοφίδη, ο οποίος λόγω απουσίας του στο εξωτερικό δεν μπόρεσε να είναι μαζί μας. Με την άδειά του, παραχωρήθηκε η Αίθουσα για σκοπούς της σημερινής παρουσίασης του βιβλίου.

Τον Εκδότη του Βιβλίου, Επιστημονικό Διευθυντή του Παττίχειου Δημοτικού Μουσείου, Ιστορικού Αρχείου Κέντρου Μελετών Λεμεσού, Μίμη Σοφοκλέους, ο οποίος με συμβούλευσε σχετικά με την επιστημονικότητα και αισθητική του εν λόγω συγγράμματος.

Τις συναδέλφους μου Ελεάνα, Δέσπω και Νόννη για την πολύτιμη βοήθειά τους, αλλά και το συνάδελφο Στέλιο Μάτση, ο οποίος με συγκίνησε όταν μου είπε πως επιθυμούσε να συμμετέχει σε αυτήν εδώ ειδικά την τελετή, μαζί με τον Νίκο Νικολάου, ντύνοντας μουσικά την αποψινή εκδήλωση.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω τον πρώην συνάδελφο στο ΡΙΚ, Γιώργο Μελετίου, ο οποίος ως νέος συγγραφέας που καταπιάστηκε με την ιστορία του κυπριακού ποδοσφαίρου και του αθλητισμού γενικά, έδειξε προθυμία να παραστεί και να αναλάβει τον συντονισμό της

εκδήλωσης. Ευχαριστώ επίσης τον Πρόεδρο του Συνδέσμου Κοινωνιολόγων Κύπρου, Νεκτάριο Παρτασίδη, κι όλους όσοι συνέβαλαν στην επιτυχία αυτής της εκδήλωσης.

Θα ήταν παράλειψή μου να μην αναφέρω ότι, χωρίς τη στήριξη της οικογένειάς μου, του συζύγου μου Γιώργου και των δυο μου παιδιών μου, Ανδρέα και Σπύρου, δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Μου συμπαραστάθηκαν καθόλη την πορεία της ολοκλήρωσης του βιβλίου.

Αυτό που ήθελα σαν επίλογο να σας κάμω γνωστό από τούτο εδώ το βήμα, είναι κάτι που μου περιέγραψε ο συναγωνιστής του Κυριάκου Μάτση, ο κ. Κώστας Χριστοδούλου πέρσι στα φυλακισμένα μνήματα. Συζητώντας μαζί του για αρκετή ώρα, του ζήτησα συγκεκριμένα να μου περιγράψει τις τελευταίες στιγμές που βρισκόντουσαν μαζί στο κρησφύγετο του Δικώμου. Ο Κυριάκος Μάτσης έδωσε εντολή στον ίδιο και τον Ανδρέα Σοφιόπουλο να εγκαταλείψουν το μέρος όπου εβρίσκοντο. «Σε κάποια στιγμή», μου είπε ο κ. Χριστοδούλου, «προτού εξέλθουμε του κρησφύγετου, έστρεψα το κεφάλι για να δω ξανά τον Κυριάκο. Αυτό που αντίκρισα», είπε, «ήταν ένα ολοφώτεινο πρόσωπο, ήρεμο, γαλήνιο, σαν έτοιμο από καιρό για τη μεγάλη στιγμή. Έλαμπε από φωτεινότητα... κάτι που δεν θα ξεχάσω ποτέ».

Στο κλείσιμο του βιβλίου μου θα δείτε ότι περιγράφω ακριβώς όσα διαδραματίστηκαν κατά τη θανατική ανάκριση, στις 19 Νοεμβρίου του 1958. Όταν στη μία και τριάντα το μεσημέρι οι Άγγλοι έριχναν την χειροβομβίδα στο κρησφύγετό του, αρνούμενος να παραδοθεί, αυτός πέρασε στην Αθανασία. Και πάνω από τον νωπό του τάφο στήθηκε η ελληνική σημαία, αυτή που βλέπετε στην οθόνη πίσω μου. Γι' αυτή τη σημαία αναφέρομαι και στο βιβλίο, καθώς και για τη σημαία που τύλιξε το φέρετρο του ήρωα μεταφέροντας τη σορό

του από το Δίκωμο στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και ακολούθως στις Κεντρικές Φυλακές, όπου ετάφη.

Αυτή η ελληνική σημαία λοιπόν που βλέπετε στην οθόνη, είναι η σημαία που βρίσκεται σήμερα ανάμεσά μας επάνω σε αυτόν τον ιστό. Όταν ζήτησα από τον κ. Μάτση να μου την παραχωρήσει μόνο για λίγες ώρες, δεν μου αρνήθηκε. Ήθελα σήμερα, να ήταν εδώ και ο ίδιος ο ήρωας. Και βρίσκεται, ναι, ανάμεσά μας.

Σας ευχαριστώ θερμά που απόψε είστε εδώ, για να τιμήσουμε τη μνήμη του ήρωα της Ελευθερίας, του ήρωα της Κύπρου, Κυριάκου Μάτση.

Υπάρχουν κάποιες μορφές του Αγώνα της Κύπρου, που πρέπει να παραμένουν ζωντανές «ες αεί», γιατί με τη ζωή, το παράδειγμα και τη θυσία τους παραδειγματίζουν προς το σωστό, το δίκαιο και το ηθικό, μακριά από προκαταλήψεις και ιδιοτέλειες. Μια τέτοια μορφή ήταν ο Κυριάκος Μάτσης, ο στοχαστής με το ελεύθερο πνεύμα, η ηγετική φυσιογνωμία που έμεινε πιστή στον κυπριακό λαό και τον αγροτικό κόσμο, ο φιλότιμος αγωνιστής που μέσα από το κρησφύγετό του μετουσίωσε σε στίχο τα οράματα, στα οποία πίστεψε και για τα οποία έκαμε την μεγαλύτερη κατάθεση που μπορεί κάποιος να κάμει στον βωμό του καθήκοντος. Την ίδια του τη ζωή. Σύμφωνα με τα λόγια του, γνώριζε πως «θέλει αρετήν και τόλμη η Ελευθερία», «ζωντανό δίδαγμα σε όλους εμάς, πως η Ελευθερία είναι το πιο ωραίο ιδανικό που γεμίζει την καρδιά του ανθρώπου και τον κάνει να εκτιμά την αξία και να αντιλαμβάνεται το νόημα της ζωής, και ότι η ελευθερία δεν δωρίζεται από κανένα στους λαούς, αλλά κατακτιέται με αγώνες και θυσίες».

Πριν από 60 περίπου χρόνια η ελληνική αρετή έλαμψε σε όλο της το μεγαλείο και καταύγασε ολόκληρη την οικουμένη. Βαθιά μελετημένος ο Κυριάκος Μάτσης, ήξερε γιατί αγωνιζόταν: για τον

άνθρωπο και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Με πλήρη συνείδηση πέρασε από τη ζωή στον θάνατο, καθαγιάζοντας με τη θυσία του την πάλη του κυπριακού λαού, ώστε να αυτοκαθορίζει την μοίρα του. Ο Κυριάκος Μάτσης, ένας από τους φωτισμένους επαναστάτες όλων των εποχών του Ελληνισμού, ονειρεύτηκε ελεύθερο το κυπριακό χώμα για όσους το κατοικούν. Οι σκέψεις και η υπέρτατη πράξη της θυσίας του, ας αποτελούν καθοδηγητικό φάρο για όλους εμάς. Ο Κυριάκος Μάτσης, μας καλεί να συνεχίσουμε το ασυμπλήρωτο έργο του. Μονάχα έτσι θα συντρίψουμε την αδικία και θα δικαιώσουμε την ιδιαίτερη και γενική «γεωγραφική» μας Ιστορία.

Σας ευχαριστώ.